

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu**

Poznań, dnia 28 czerwca 2011 r.

**Pan
dr Włodzimierz Stawecki
Dyrektor Instytutu
Pojazdów Szynowych „TABOR” w Poznaniu**

LPO-4101-03-05/2011
P/11/159

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli – Delegatura w Poznaniu przeprowadziła w Instytucie Pojazdów Szynowych „TABOR” w Poznaniu, zwanym dalej „Instytutem”, kontrolę w zakresie gospodarowania majątkiem w latach 2009-2010.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 9 czerwca 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Dyrektorowi niniejsze

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, gospodarowanie przez Instytut majątkiem w kontrolowanym okresie.

1. W statucie Instytutu, obowiązującym w okresie objętym kontrolą, określono m.in., że poza podstawową działalnością badawczo-rozwojową², prowadzi on działalność gospodarczą na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej³, związaną z: [1] świadczeniem usług niemających charakteru badawczego i wytwarzaniem produktów, związanych z przedmiotem działania Instytutu; [2] badaniami i analizami technicznymi w przedmiocie działań Instytutu; [3] doradztwem w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania, głównie dla producentów i użytkowników taboru szynowego, zespołów, podzespołów i elementów taboru szynowego. Wskazano w nim, że ww. działalność gospodarcza jest wydzielona pod względem finansowym i rachunkowym z działalności podstawowej Instytutu.

Z ustaleń kontroli wynika, że Instytut w latach 2009-2010 nie prowadził ww. działalności gospodarczej. Prowadził natomiast działalność polegającą na wydzierżawianiu gruntów i wynajmowaniu pomieszczeń w należących do niego budynkach. Przychody z tej działalności wyniosły 175,0 tys. zł w 2009 r. i 179,5 tys. zł w 2010 r., co stanowiło odpowiednio 0,6% i 0,4% przychodów ogółem Instytutu. Działalność ta nie została wydzielona pod względem rachunkowym i finansowym z działalności podstawowej, co

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701, ze zm.

² Określoną w § 4 ust. 1 i 2 statutu Instytutu z dnia 12 stycznia 2008 r.

³ Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447, ze zm.

w ocenie NIK, nie jest zgodne z dyspozycją art. 2 ust. 4 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych⁴. W ocenie NIK, prowadzona przez Instytut ww. działalność nie ograniczała jego podstawowej działalności badawczo-rozwojowej.

W badanym okresie Instytut nie odprowadzał podatku dochodowego od dochodów uzyskiwanych z wydzierżawiania gruntu i wynajmowania pomieszczeń. Ze złożonych na tę okoliczność wyjaśnień wynika, że dochody z tej działalności przeznaczone zostały na cele statutowe Instytutu i w związku z tym korzystał on ze zwolnienia z podatku dochodowego na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych⁵.

W latach 2009-2010 Instytut, jako użytkownik wieczysty gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa, nie zgłaszał właściwemu organowi części tych gruntów wykorzystywanej wyłącznie do działalności gospodarczej⁶ w celu ustalenia opłaty z tytułu użytkowania wieczystego oraz nie uiszczał opłat z tego tytułu, co w ocenie NIK było niezgodne z dyspozycją art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych⁷ oraz art. 20 ust.1 ustawy o instytutach badawczych.

Jednocześnie Instytut, na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych⁸, składał deklaracje na podatek od nieruchomości, wskazując jako podstawę opodatkowania powierzchnie gruntów i powierzchnię użytkową budynków (lub ich części) związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (lub zajęte na tę działalność). Należny i zapłacony podatek wyniósł 20,5 tys. zł w 2009 r. i 21,5 tys. zł w 2010 r.

Stosownie do wymogów art. 54 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące system nauki⁹, statut i regulamin organizacyjny Instytutu dostosowano do postanowień ustawy o instytutach badawczych, w wymaganym terminie.

2. Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie sytuację ekonomiczno-finansową Instytutu, który w latach 2009-2010 osiągnął dodatni wynik finansowy (zysk netto) w wysokości odpowiednio 1.810,1 tys. zł i 2.777,6 tys. zł. W szczególności, NIK pozytywnie ocenia sposób, w jaki wraz ze wzrostem przychodów Instytutu o 45,2% (z 28.630,6 tys. zł w 2009 r. do 41.566,9 tys. zł w 2010 r.) zmieniała się ich struktura: wzrósł udział przychodów ze sprzedaży projektów badawczych z 8,9% do 9,3% oraz ze sprzedaży projektów celowych z 9,6% do 30,0%, a zmalał udział przychodów ze sprzedaży pozostałej działalności z 47,0% do 45,6% oraz ze sprzedaży pozostałych prac i usług z 22,2% do 10,4%. Głównym źródłem finansowania działalności Instytutu w ww. latach były środki budżetowe przeznaczone na naukę w wysokości odpowiednio 7.240,7 tys. zł (25,3% przychodów ogółem) i 13.130,0 tys. zł (31,6% przychodów ogółem) oraz przychody finansowane przez zleceniodawców w wysokości odpowiednio 21.214,9 tys. zł (74,1% przychodów ogółem)

⁴ Dz. U. z 2010 r. Nr 96, poz. 618, zwanej dalej „ustawą o instytutach badawczych”.

⁵ Dz. U. z 2000 r. Nr 54, poz. 654, ze zm.

⁶ Bez względu na to czy działalność tę prowadzi właściciel nieruchomości, czy też inny podmiot (posiadacz zależny – najemca, dzierżawca). Por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 9 lipca 2010 r. (III SA/PO 345/10 opubl. m.in. w systemie informacji prawnej LEX pod nr 674920 w analogicznej sprawie dot. uczelni wyższej).

⁷ Dz. U. z 2008 r. Nr 159, poz. 993, ze zm., zwanej dalej „ustawą o jednostkach badawczo-rozwojowych”.

⁸ Dz. U. z 2010 r. Nr 95, poz. 613, ze zm.

⁹ Dz. U. z 2010 r. Nr 96, poz. 620, ze zm.

i 28.257,4 tys. zł (68,0% przychodów ogółem). Na tym samym poziomie, w okresie badanym, były przychody z wykorzystania majątku na cele pozastatutowe, które wyniosły odpowiednio 175,0 tys. zł i 179,5 tys. zł (0,6% i 0,4% przychodów ogółem Instytutu).

W latach 2009-2010 Instytut nie posiadał zobowiązań długoterminowych. Wskaźniki płynności finansowej Instytutu kształtowały się powyżej wartości uznawanych za pożądane. Na przykład wskaźnik bieżącej płynności finansowej (iloraz aktywów obrotowych do zobowiązań krótkoterminowych), w ww. latach wyniósł odpowiednio 2,47 i 2,31. Pozytywnie należy ocenić także fakt, że zobowiązania z tytułu kredytów i pożyczek zmniejszyły się o 17,4% (z 1.731,8 tys. zł na koniec 2009 r. do 1.430,6 tys. zł na koniec 2010 r.).

Należności Instytutu w badanym okresie wzrosły z kwoty 8.352,4 tys. zł na koniec 2008 r. do kwoty 20.428,3 tys. zł na koniec 2010 r. (tj. o 144,5%), z czego należności przeterminowane (zaległości) na dzień 31 grudnia 2010 r. wyniosły aż 13.433,5 tys. zł (65,8% ogółem należności). Szybkość obrotu należności uległa pogorszeniu ze 149 dni w 2009 r. do 154 dni w 2010 r., co oznacza wydłużenie się czasu regulacji płatności przez kontrahentów.

Uwagi NIK dotyczą dochodzenia należności od dłużników Instytutu. Na koniec 2010 r., pięciu największych dłużników zalegało z zapłatą łącznie 10.862,6 tys. zł (stanowiło to 80,9% ogółem należności przeterminowanych na koniec 2010 r.). Instytut nie podejmował wobec ww. dłużników działań windykacyjnych. Jedynie w styczniu 2011 r., Instytut zawarł z jednym z ww. dłużników porozumienie dotyczące wzajemnych rozliczeń. Było ono związane m.in. z koniecznością kompensacji kar umownych w wysokości 3.355,4 tys. zł, jakie powstały po stronie Instytutu (z winy podwykonawców), z tytułu nieterminowych dostaw wykonanych urzędów.

Z ustaleń kontroli wynika, że umowy zawarte z ww. pięcioma kontrahentami zawierały postanowienia zabezpieczające interes Instytutu w razie niepłacenia należności przez kontrahenta, jednak nie skorzystano z przewidzianych w nich uprawnień. W wyjaśnieniach Dyrektor Instytutu podał, że postępowanie Instytutu wynikało głównie z konieczności elastycznego reagowania na problemy finansowe najważniejszych dla Instytutu kontrahentów w celu utrzymania z nimi wieloletnich korzystnych relacji w warunkach gospodarki rynkowej, a działania podejmowane przez Instytut były pozytywnie oceniane przez Radę Naukową Instytutu.

Należy podkreślić, że do dnia 31 maja 2011 r., w wyniku podjętych działań, tych ww. pięciu największych dłużników uregulowało płatności na łączną kwotę 7.340,0 tys. zł, co stanowiło 48,8% przysługujących od nich na koniec 2010 r. należności. Należności uznane za nieściągalne wystąpiły w 2009 r., w kwocie 63,5 tys. zł. Były one związane z upadłością jednego z kontrahentów. Instytut, zgodnie z art. 35b ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹⁰ dokonał stosownego odpisu aktualizującego.

3. Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie przestrzeganie przez Instytut obowiązujących zasad gospodarowania składnikami mienia trwałego, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości. Składniki majątku trwałego były ujęte w ewidencji księgowej oraz inwentaryzowane stosownie do postanowień art. 26 ust. 1 ustawy o rachunkowości. Zgodnie z wymogami art. 31-33 przywołanej ustawy, Instytut dokonywał ich amortyzacji. Instytut

---

¹⁰ Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223, ze zm., zwanej dalej „ustawą o rachunkowości”.

posiadał prawo wieczystego użytkownika gruntów, stanowiących własność Skarbu Państwa, o łącznej powierzchni 7.8315 ha oraz był właścicielem 12 obiektów budowlanych o łącznej powierzchni użytkowej 12.636,2 m². W badanym okresie Instytut nie sprzedawał składników swojego majątku trwałego oraz nie zawierał nowych umów najmu lub dzierżawy.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie udostępnianie przez Instytut niewykorzystanych składników majątku trwałego. Instytut wydierżawiał innym podmiotom (na podstawie czterech umów zawartych w latach 1998-2006) grunty o łącznej powierzchni 851,1 m² (1,1% powierzchni gruntów będących we władaniu Instytutu) oraz wynajmował (na podstawie sześciu umów zawartych w latach 1999-2008) pomieszczenia o łącznej powierzchni użytkowej 902,0 m² (7,1% powierzchni użytkowej biurowo-magazynowej Instytutu). Nie stwierdzono nieprawidłowości w realizacji tych umów, zawierały one postanowienia chroniące interes Instytutu, przyjęte stawki czynszów podlegały aktualizacji i były wyższe od stawek wskazywanych przez rzeczoznawców w operatach szacunkowych. Nie stwierdzono przypadków nieterminowego uiszczania opłat przez dzierżawców i najemców, nie wystąpiły przypadki udostępniania innym podmiotom urządzeń lub aparatury badawczej, ani jej wykorzystywania w działalności innej niż podstawowa.

Według protokołów z dnia 15 marca 2011 r. z przeglądów okresowych, stan techniczny obiektów budowlanych był dobry. Najwyższa Izba Kontroli ocenia natomiast negatywnie to, że za wyjątkiem aktualnych przeglądów instalacji elektrycznej i piorunochronnej, Instytut w okresie od 2 listopada 1988 r. do 14 marca 2011 r. (tj. do czasu przeprowadzenia ww. przeglądów okresowych), wbrew postanowieniom art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane¹¹, nie zlecał i nie przeprowadzał obowiązkowych, rocznych ani pięcioletnich przeglądów okresowych stanu technicznego tych budynków. Dla budynku akumulatorowni nie była założona także książka obiektu budowlanego, wymagana na podstawie art. 64 ust. 1 Prawa budowlanego. Została ona założona dopiero w trakcie kontroli NIK. Ponadto, wbrew dyspozycji art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. c przywołanej ustawy, w Instytucie nie przeprowadzono okresowych kontroli przewodów wentylacyjnych. Zgodnie z art. 93 pkt 8 i 9 Prawa budowlanego nieprzestrzeganie obowiązków związanych z prowadzeniem kontroli okresowych obiektów budowlanych oraz prowadzeniem książki obiektu budowlanego jest wykroczeniem podlegającym karze grzywny. W wyjaśnieniu Dyrektor Instytutu podał m.in., że w ostatnich kilkunastu latach były dokonywane oceny i przeglądy stanu technicznego, przydatności do użytkowania, estetyki oraz otoczenia obiektów budowlanych. Były one dokonywane przy realizacji procesów modernizacyjnych i remontowych obiektów, które to prace były wykonywane przez własnych pracowników Działu Zabezpieczenia Ruchu. Zapowiedział jednocześnie dokonanie przeglądu przewodów wentylacyjnych po otrzymaniu zleczonej opinii w tej sprawie. W dniu 9 maja 2011 r. powierzono kierownikowi ww. Działu obowiązki w zakresie prowadzenia przeglądów budynków zgodnie z obowiązującymi przepisami Prawa Budowlanego.

4. Instytut, w okresie objętym kontrolą, zgłosił w Urzędzie Patentowym dziewięć wynalazków (trzy w 2009 r. i sześć w 2010 r.), uzyskał 12 patentów krajowych (odpowiednio: cztery i osiem), zgłosił sześć praw ochronnych na wzory użytkowe (wszystkie

---

¹¹ Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623, ze zm., zwanej dalej „Prawem budowlanym”.

w 2010 r.), uzyskał 26 wdrożeń udokumentowanych i wykorzystywanych poza Instytutem wyników badań naukowych i prac rozwojowych prowadzonych w Instytucie (odpowiednio: 11 i 15 wdrożeń), 29 nowych produktów, dla których uzyskano certyfikaty jakościowe (odpowiednio: 18 i 21 produktów), sprzedał 19 licencji (odpowiednio 7 i 12 licencji) i wprowadził jeden produkt do obrotu handlowego (w 2010 r.). Ponadto Instytut oczekiwał w kontrolowanym okresie na udzielenie sześciu praw ochronnych na wzory użytkowe i 14 patentów na wynalazki. Przychody Instytutu z tytułu udzielonych licencji wyniosły 1.115,7 tys. zł w 2009 r. i 324,8 tys. zł w 2010 r.

5. W okresie objętym kontrolą Instytut dokonał, na podstawie umowy Nr 1/2010 z dnia 2 lipca 2010 r., jednego zakupu, związanego z odnowieniem zasobów aparatury naukowo-badawczej pn.: „Doposażenie i rozbudowa o nowoczesne elementy stanowiska badawczego kolejowych konstrukcji nośnych biegowych do wymagań normy zharmonizowanej PN-EN 14363” o wartości netto 729.300 euro. W Instytucie obowiązywały procedury udzielania zamówień publicznych o wartości powyżej 14.000 euro, wprowadzone zarządzeniem Nr 8/2008 Dyrektora z dnia 27 października 2008 r. Badanie kontrolne dokumentacji ww. zamówienia wykazało, że Instytut, zgodnie z przepisami art. 67 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych¹², zastosował tryb z wolnej ręki. Przyjęta oferta spełniała wymogi ustalone dla przedmiotu zamówienia, a jego wartość była zgodna z ceną określoną w umowie. Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia jednak to, że wbrew dyspozycji art. 96 przywołanej ustawy, nie sporządzono protokołu postępowania o udzielenie zamówienia. Pracownik odpowiedzialny za przebieg i dokumentowanie postępowania wyjaśniał powyższą nieprawidłowość brakiem praktyki w stosowaniu ww. ustawy. Realizacja ww. zamówienia odbyła się w terminach wynikających z umowy. Zastrzeżenia NIK budzi nieterminowość w regulowaniu przez Instytut płatności za dostawy urządzeń w poszczególnych etapach. Opóźnienia te wyniosły od trzech dni (przy płatności 90.000 euro) do 80 dni (przy płatności 140.000 euro). Opóźnienia te potencjalnie mogły skutkować zapłatą kar umownych. W trakcie kontroli NIK, Instytut uzyskał od kontrahenta pisemne zobowiązanie do nienaliczania kar, pod warunkiem dalszego terminowego regulowania płatności, na podstawie uzgodnionego harmonogramu spłat. W wyjaśnieniach, Dyrektor Instytutu podał, że opóźnienia w płatnościach były monitorowane i wiązały się m.in. z dążeniem do oszczędnego gospodarowania środkami. Najwyższa Izba Kontroli zwraca jednak uwagę, że termin płatności na podstawie faktur wynosił 7 dni od daty ich otrzymania.

6. Instytut, w okresie objętym kontrolą, nie angażował środków finansowych i rzeczowych w przedsięwzięcia polegające na tworzeniu spółek lub obejmowaniu w nich udziałów / akcji.

7. W latach 2009-2010 podstawą gospodarki Instytutu były plany rzeczowo-finansowe, aktualizowane i każdorazowo pozytywnie zaopiniowane przez Radę Naukową. W planach ujmowano m.in. zadania związane z rozporządzaniem mieniem Instytutu. Sprawozdania finansowe Instytutu za lata 2009-2010 zostały terminowo sporządzone, a następnie, po pozytywnym zaopiniowaniu przez Radę Naukową, przesyłano je Ministrowi

---

¹² Dz. U. z 2010 r. Nr 113 poz. 759, ze zm.

Gospodarki, (sprawozdanie za 2009 r. zostało zatwierdzone 31 sierpnia 2010 r., a w przypadku sprawozdania za 2010 r., do zakończenia kontroli, Instytut nie otrzymał informacji o jego zatwierdzeniu). Nie stwierdzono niezgodności tych sprawozdań z ewidencją finansowo-księgową Instytutu. Sprawozdania PNT-01 o działalności badawczo-rozwojowej (B+R) za lata 2009-2010 przekazywano do GUS terminowo, a zamieszczone w nich dane były zgodne z ewidencją finansowo-księgową Instytutu.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Wyodrębnienie pod względem finansowym i rachunkowym z działalności podstawowej, innej działalności prowadzonej przez Instytut.
2. Zapewnienie terminowego regulowania przez Instytut jego zobowiązań i skutecznego egzekwowania jego należności.
3. Zapewnienie rzetelnego przestrzegania przepisów dotyczących postępowania przy udzielaniu zamówień publicznych.
4. Przeprowadzenie w Instytucie obowiązkowej kontroli okresowej stanu przewodów wentylacyjnych oraz dokonywanie obligatoryjnych kontroli okresowych obiektów budowlanych, w zakresie i terminach wynikających z przepisów ustawy Prawo budowlane.

Najwyższa Izba Kontroli – Delegatura w Poznaniu, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Dyrektora, w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków, bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub o przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Poznaniu umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.